

‘Duitse musea bieden meer context over de oorlog’

Studieprogramma Duitsland en Nederland 70 jaar na de bevrijding

[Achtergrond](#) - 21 mei 2015 - Auteur: Marja Verburg

Hoe kijken Nederland en Duitsland 70 jaar na de bevrijding naar de Tweede Wereldoorlog? Medewerkers van Duitse musea en herdenkingsoorden bezochten begin mei Nederland en spraken met Nederlandse collega's. Ze zijn onder de indruk van de "multimediale experiences" die ze te zien kregen. "Maar dan komt de Duitse historicus in mij naar boven die vraagt: waar is de inbedding? Waar zijn de feiten?"

Als het gaat om de Tweede Wereldoorlog werken Nederlandse en Duitse museummedewerkers vanuit twee heel verschillende perspectieven: die van de slachtoffers en die van de daders. Dat merkt Karin Grimme van het militärhistorisches Museum der Bundeswehr, dat met het Museum Rotterdam en het stadsarchief Rotterdam de gezamenlijke tentoonstelling 'De aanval' over het bombardement op de stad heeft gemaakt.

"Het is de eerste keer dat Nederlanders en Duitsers samen zo'n tentoonstelling maken", vertelt Grimme in een telefoongesprek. 'De aanval' is sinds april in Rotterdam te zien. De bedoeling is dat de tentoonstelling ook naar Berlijn komt. "We denken nu na over wat we dan eventueel moeten aanpassen. In Rotterdam wordt het bombardement getoond en de gevolgen daarvan voor de stad. In Berlijn moet je het perspectief veranderen: je bent hier bij ons bij de Luftwaffe die het bombardement heeft uitgevoerd. Hier moeten we ons bezig houden met de daders en wat ze hebben gedaan." In het middelpunt van de tentoonstelling staat een enorm vliegtuig, precies zo een als waarmee Rotterdam in 1940 is gebombardeerd. "Dat alleen al is heel dramatisch en emotioneel. Maar die emotionaliteit moet in Duitsland een andere zijn dan in Nederland."

Meer context

Grimme constateerde zowel bij de voorbereiding van de tentoonstelling als bij de studiereis begin mei in Nederland dat Nederlandse musea veel meer met multimedia en andere moderne middelen werken. "Dat kunnen wij in Duitsland niet", zegt ze. Waarom niet? Ze lacht. "Eh, ja... hoe zeg ik dat kort. In Duitsland

heb je meer context nodig.”

Studieprogramma

Duitse museummedewerkers waren van 2 tot en met 5 mei in Nederland. De reis maakt onderdeel uit van een studieprogramma van het [Nationaal Comité 4 en 5 mei](#). Duitse en Nederlandse collega's bezochten verschillende Nederlandse musea en herdenkingsoorden en debatteerden met elkaar over hun ervaringen. De Nederlandse museummedewerkers reizen in november naar Duitsland. Ze werken samen een concept uit voor een tentoonstelling die in 2016 zowel in Nederland als in Duitsland wordt getoond.

Als voorbeeld noemt ze het Museum Rotterdam 40-45 NU, dat op de website de 'indringende experience' van het bombardement een belangrijk onderdeel van het museumbezoek noemt. 'Je neemt plaats aan een acht meter lange touchscreentafel. En voor je het weet is het 14 mei 1940. Bommen vallen, de stad brandt, mensen schreeuwen, gebouwen stortten in en huizen zijn vernietigd', aldus de website. Grimme: "Je zit er inderdaad middenin. Dat is heel overtuigend. Dan zie je de ruïne van de stad en gaat het over de wederopbouw. Maar je ervaart niets over het waarom van de aanval. Waarom deden de Duitsers dat? Welke ideologie zat daarachter? Je hebt meer historische en politieke context nodig, vind ik. Nu zijn de vliegtuigen een soort natuurcatastrofe, als een onweer."

Terughoudend

Christoph Kreuzmüller van het Museum Haus der Wannsee Konferenz, waar de nazi's in 1942 plannen voor de uitroeiing van de joden bespraken, noemt ook direct de "experiencecultuur" als hem gevraagd wordt wat hem in Nederland opviel. "Zo'n moderne presentatie heeft zeker zin", zegt hij. Het spreekt andere zintuigen aan en trekt je direct de geschiedenis in. "Maar dan komt de Duitse historicus in mij naar boven die vraagt: waar is de inbedding? Waar zijn de feiten?"

"Zo'n moderne presentatie heeft zeker zin. Het spreekt andere zintuigen aan en trekt je direct de geschiedenis in."

In Duitsland zijn musea over de oorlog vaak intellectueel en terughoudend, zegt Kreuzmüller. "In het Haus der Wannsee Konferenz doen we bewust geen ensceneringen." Maar hij neemt wat hij in Nederland heeft gezien wel mee in zijn werk in Berlijn. "Het is goed daarover na te denken als we een nieuwe tentoonstelling maken. En het is goed om me te realiseren wat Nederlandse bezoekers gewend zijn. Nederlandse scholieren denken als ze bij ons binnenkomen: wat een saai museum. Daar kan ik rekening mee houden als ik zo'n

groep ontvang.”

Anachronistische vragen

Kreuzmüller heeft zich verbaasd over “de anachronistische vragen over goed en fout” die in Nederland gesteld worden als het gaat over de Tweede Wereldoorlog. “Het [debat over het grijze verleden](#) is op zich goed, maar wel laat. In andere landen gaat het meer over de vraag waarom. Waarom wordt iemand dader? Wat weerhoudt iemand ervan dader te worden? Welke opties, wat voor speelruimte hebben mensen? Dat heb ik in de Nederlandse musea waar wij waren niet gezien. In Duitsland stellen we die vragen wel. En in de VS en Engeland zeker.”

De Duitse museummedewerkers waren op 4 mei ook aanwezig bij de dodenherdenking op de Dam in Amsterdam en op 5 mei bij het bevrijdingsfeest in Den Haag. Het maakte op Grimme diepe indruk. “Daarmee leg je ook een verbinding met de betekenis van oorlog. Want je moet de vraag beantwoorden: wat vieren we? Dat doen we in Duitsland niet.”

Beetje jaloers

Grimmes indruk van de dodenherdenking in Nederland is dat de meerderheid van de mensen daaraan meedoet. “Dat hebben wij in Duitsland niet.” Duitsland herdenkt het einde van de Tweede Wereldoorlog op [8 mei](#), de dag in 1945 dat het Duitse leger capituleerde. Op *Volkstrauertag* in november worden de slachtoffers van oorlog en geweld wereldwijd herdacht, maar dat speelt niet zo’n rol in Duitsland als 4 mei in Nederland, zegt Grimme.

“De emotionaliteit die ik op 4 en 5 mei zag in Nederland, die zou ik voor Duitsland wensen.”

Wat de Duitse pedagoge vooral meeneemt uit Nederland is “de emotionaliteit”. “De emotionaliteit die ik op 4 en 5 mei zag in Nederland, die zou ik voor Duitsland wensen. Daar ben ik wel een beetje jaloers op. Het verdriet, de vreugde, het was allebei zeer overtuigend en authentiek. Je moet meer over gevoelens nadenken die met oorlog en het einde van de oorlog te maken hebben. Woede, verdriet, vreugde, agressie. Die gevoelens komen in ons museum niet voor. Daar denk ik nu over na.”

Ook Kreuzmüller denkt na over wat hij in Nederland heeft gezien en hoe je de Nederlandse encenering en de Duitse inhoud met elkaar zou kunnen verbinden. “Ik heb daar nu geen snel antwoord op. Dat is heel spannend.” In het najaar komen de Nederlandse museummedewerkers naar Duitsland en worden de discussies voortgezet. “Vraag het me daarna nog eens.”

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/11588/duitse-musea-bieden-meer-context-over-de-oorlog>